

PSICHOLOGŲ VEIKLOS SITUACIJOS BEI POREIKIŲ ANALIZĖ

Dokumentas parengtas 2019 m. birželio mėn. Atnaujinta versija: 2019 m. liepos mėn.

LRVK pavedimas: kartu su suinteresuotomis institucijomis iki 2019 m. birželio 1 d. atlikti ir pateikti Vyriausybės kanceliarijai psichologų veiklos teikiant pagalbą bei paslaugas vaikui ir šeimai vaiko teisių apsaugos, švietimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų srityse bei apsaugant vaiko, dalyvaujančio baudžiamajame, civiliniame, administraciniame procesuose, interesus situacijos bei poreikių analizę ir pateikti siūlymus dėl centralizuoto psichologų pasitelkimo organizavimo ir valdymo modelio.

2-a užduotis: nustatyti problemas, kylančias pasitelkiant psichologus, bei centralizuoto psichologų pasitelkimo modelio poreikį.

TURINYS

Paaiškinimai ir santrumpos	4
Įvadas.....	5
1. Psichologo pagalbos / paslaugų vaikui ir šeimai teikimo sistema.....	5
Švietimo pagalba	5
Socialinės paslaugos	5
Vaiko teisių apsauga (mobiliosios komandos)	6
Sveikatos priežiūra (psichikos sveikatos centrai).....	6
Vaiko interesų apsauga Baudžiamajame, civiliniame, administraciniame procesuose	6
2. Psichologų, teikiančių pagalbą vaikams / šeimai poreikis.....	8
3. Problemos, susijusios su psichologų, teikiančių pagalbą vaikams / šeimai, veikla	9
Psichologų trūkumas	9
Žemas paslaugų prieinamumas	10
Neužtikrinama paslaugų kokybė	11
Neaiškus institucijų atsakomybių pasidalijimas.....	12
Neaiškus psichologų vaidmuo.....	13
4. Užsienio šalių praktika	14
5. Siūlymai dėl psichologų, teikiančių paslaugas vaikams / šeimai, centralizuoto pasitelkimo modelio	16
Apibendrinimas	19
Išvados ir siūlymai dėl centralizuoto psichologų, teikiančių pagalbą vaikams / šeimai, modelio	20
1 priedas. Pusiaus struktūruoto interviu preliminarūs klausimai	22
2 priedas. Psichologams keliami reikalavimai	23

PAAIŠKINIMAI IR SANTRUMPOS

BPK – Baudžiamojo proceso kodeksas

NTA – Nacionalinė teismų administracija

NVO – nevyriausybinės organizacijos

Plačios aprėpties centralizuotas psichologų pasitelkimo modelis apima centralizuotą psichologų pasitelkimo valdymą ir organizavimą švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, vaikų teisių apsaugos, vaiko interesų apsaugos baudžiamojo, civilinio, administracinio proceso srityse

Sąrašas – Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašas

Siauros aprėpties centralizuotas psichologų pasitelkimo modelis apima centralizuotą psichologų pasitelkimo valdymą ir organizavimą vienoje srityje arba specifiniais atvejais (pagalbos teikimas ankstyvame amžiuje, kritiniais atvejais ir pan.)

TBK – tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordiniatorius

VGTP – Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba

VTPT – Valstybinė teismo psichiatrijos tarnyba

IVADAS

Siekiant išsiaiškinti problemas, pasitelkiant psichologus, teikiančius pagalbą vaikams / šeimai bei centralizuoto šių specialistų pasitelkimo modelio poreikius, buvo atlikti interviu su suinteresuotomis institucijomis švietimo, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, vaiko teisių apsaugos, vaiko interesų apsaugos baudžiamojo, civilinio, administracinio proceso srityse. Papildomai buvo konsultuotasi su šių sričių ekspertais ir praktikuojančiais psichologais.

Iš viso buvo atlikti 8 interviu su suinteresuotų ministerijų darbuotojais ir ministerijoms pavaldžių institucijų vadovais ir / ar darbuotojais. Interviu dalyvavo 15 informantų. Be to, 2 suinteresuotos institucijos pateikė atsakymus raštu (el. paštu). Iš 1-os suinteresuotos institucijos nebuvo gauta informacijos iki birželio 1 d. Pusiaus struktūruoto interviu preliminarūs klausimai pateikiami 1 priede. Žemiau pateikiama apibendrinta interviu analizė. Papildomai atskirais klausimais buvo konsultuotasi su 8 ekspertais ir praktikuojančiais psichologais. Konsultacijos vyko žodžiu. 3 konsultacijos vyko telefonu. Remiantis konsultacijų medžiaga, patikslinti interviu klausimai, papildyta faktinė informacija.

1. PSICHOLOGO PAGALBOS / PASLAUGŲ VAIKUI IR ŠEIMAI TEIKIMO SISTEMA

ŠVIETIMO PAGALBA

Švietimo pagalbos teikimo mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai, vaiko minimaliosios priežiūros priemonių vykdymo organizavimas ir koordinavimas yra **savivaldybės savarankiška funkcija**¹. Psichologinė pagalba finansuojama valstybės biudžeto lėšomis pagal Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašą². **Dažniausiai psichologai įdarbinami** mokyklose, darželiuose arba Pedagoginėse psichologinėse tarnybose / Švietimo pagalbos tarnybose (**etatinis modelis**). Be psichologų, mokyklose gali būti įdarbinami mokyklos psichologo asistentai. Nuo 2016 m. skirtas papildomas finansavimas ES struktūrinių fondų lėšomis (**projektinis finansavimas**), kuriomis finansuojami steigiami psichologų etatai ir / ar perkamos paslaugos. Mokyklos psichologas yra **reglamentuojama profesija**, t. y. ja užsiimant reikalaujama turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją³.

SOCIALINĖS PASLAUGOS

Socialinių paslaugų planavimas ir teikimas, socialinių paslaugų įstaigų steigimas, išlaikymas ir bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis yra **savivaldybės savarankiška funkcija**⁴. **Dažniausiai paslaugos perkamos** iš nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) ar kitų tiekėjų, finansuojant ES struktūrinių fondų lėšomis (**projektinis finansavimas**). Vienas iš pagrindinių projektų – „Kompleksinės paslaugos šeimai“ (**kompleksinis paslaugų teikimas**). Savivaldybės kartu su projektu partneriais (nevyriausybinėmis organizacijomis ir savivaldybės įstaigomis) organizuoja ir teikia kompleksines paslaugas šeimoms bei asmeninio asistento paslaugą asmenims su fizine ir (ar)

¹ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 6 str., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 679 „Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bf34a4e088fa11e8af589337bf1eb893/asr>

³ <https://www.versli Lietuva.lt/versl auk/reglamentuojamos-profesiju-reglamentuojamu-profesiju-sarasas/>

⁴ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 6 str., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>

kompleksine negalia savo savivaldybės gyventojams⁵. Pagal šią priemonę psichologo konsultaciją vaikui / šeimai gali gauti bet kuris žmogus, turintis tokį poreikį. NVO įsipareigoja suteikti konsultacijas tam tikram gyventojų skaičiui. Kitas finansavimo būdas – **tikslinis paslaugų pirkimas**, kai Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nuperka tam tikrą konsultacijų vaikams, patyrusiems smurtą, skaičių. Vaikai nukreipiami su Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos siuntimu. Globos centruose vyrauja **etatinis modelis**.

VAIKO TEISIŲ APSAUGA (MOBILIOSIOS KOMANDOS)

Paslaugų teikimas centralizuotas (mobiliosios komandos įsteigtos Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje). Psichologas yra vienas iš **komandos specialistų (kompleksinis paslaugų teikimas)**. **Visi psichologai įdarbinti pagal darbo sutartis (etatinis modelis)**. Mobilijų komandų darbas organizuojamas, vadovaujantis Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. A1-334 patvirtintame Mobilijų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos apraše. Tarnybos mobilijų komandų specialistai yra paruošti profesionaliai organizuoti ir teikti intensyvią individualią ar grupinę psichologinę, socialinę ir kitokią pagalbą **į krizę patekusiai šeimai**.

SVEIKATOS PRIEŽIŪRA (PSIHIKOS SVEIKATOS CENTRAI)

Pirminė asmens ir visuomenės sveikatos priežiūra (įstaigų steigimas, reorganizavimas, likvidavimas, išlaikymas) yra **savivaldybės savarankiška funkcija**⁶. Psichologas yra vienas iš pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo **komandos specialistų**⁷. Pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos visiems prie psichikos sveikatos centro prisirašiusiems gyventojams⁸. Dalį paslaugų teikia privatūs teikėjai. Psichikos sveikatos centrai yra Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos dalis. **Visi psichologai įdarbinti pagal darbo sutartis (etatinis modelis)**. Medicinos psichologo teises, pareigas ir kompetenciją nustato Lietuvos medicinos norma MN 162:2018 „Medicinos psichologas“⁹. Nuo 2020 m. medicinos psichologų praktinė veikla bus licencijuojama¹⁰.

VAIKO INTERESŲ APSAUGA BAUDŽIAMAJAME, CIVILINIAME, ADMINISTRACINIAME PROCESUOSE

Psichologai dažniausiai pasitelkiami pagal Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašą (toliau – Sąrašas)¹¹. Sąrašą administruoja Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba (toliau – VGTP). Sąrašas sudaromas remiantis **savanorišku**

⁵ <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/seima-ir-vaikai/seimos-politika/kompleksines-paslaugos-seimai>

⁶ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 6 str., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>

⁷ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. V-861 „Dėl Pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 4 str., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.433323/asr>

⁸ Ten pat, 6 str.

⁹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. gegužės 30 d. įsakymas Nr. V-627 „Dėl Lietuvos medicinos normos MN 162:2018 „medicinos psichologas“ patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/851ad52064d511e8acbae39398545bed>

¹⁰ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl asmens sveikatos priežiūros veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.45F3FF1E1D9F/asr>

¹¹ Psichologo įrašymą į Sąrašą reglamentuoja [Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. balandžio 9 d. nutarimas Nr. 338 „Dėl Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašo administravimo ir apmokėjimo psichologams tvarkos aprašo patvirtinimo“ \(TAR, 2018-04-11, Nr. 2018-05843\)](#)

principu, t. y. į sąrašą pageidaujantis būti įrašytas psichologas VGTPPT pateikia rašytinį pageidavimą įrašyti jį į sąrašą. Psichologams už darbą sumoka ir jų patirtas išlaidas kompensuoja ikiteisminį tyrimą atliekanti ikiteisminio tyrimo įstaiga arba prokuratūra, teismo nagrinėjimo metu – teismas, vadovaudamiesi Liudytojams, nukentėjusiesiems, ekspertams, specialistams ir vertėjams išmokėtinų sumų dydžio nustatymo ir apmokėjimo baudžiamajame procese ir administracinių nusižengimų teiseje tvarkos aprašu¹². Psichologai, kurie įrašyti į Sąrašą, paslaugas baudžiamosiose bylose jų nurodytu laiku teikia pagal **individualios veiklos pažymėjimus**.

Kitais atvejais pasitelkiami **teismo psichologai**. **Visi teismo psichologai įdarbinami pagal darbo sutartis (etatinis modelis)** apygardos ir apylinkių teismuose. Be to, Kauno apskrities vyriausiajame policijos komisariatare yra įsteigta 1 **psichologo pareigybė**, kurios paskirtis padėti apklausti vaikus baudžiamosiose bylose (**etatinis modelis**). Ši pareigybė finansuojama Kauno rajono savivaldybės lėšomis.

Nepilnamečių apklausose **vyrauja psichologų pasitelkimo pagal Sąrašą būdas**. Policijos departamento duomenimis, nuo 2018 m. liepos 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. (6 mėn.) iš viso buvo apklausti 2 292 vaikai. Apklausiant vaikus 1 734 apklausose dalyvavo psichologas, iš jų 1 090 atvejais (63%) psichologai buvo pasitelkti pagal Sąrašą, o 644 atvejais (37%) pasitelkti teismo, prokuratūros ar ikiteisminio tyrimo įstaigos psichologai.

Teismo psichologijos ekspertizės atlieka **teismo psichologai ekspertai**. Teismo psichiatrijos ir teismo psichologijos ekspertizės (toliau – ekspertizės) daromos Valstybinėje teismo psichiatrijos tarnyboje (toliau – VTPT). Asmenys, turintys teismo psichologo eksperto kvalifikaciją, yra **įrašomi į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą**. **Dauguma teismo psichologų ekspertų dirba VTPT (etatinis modelis)**, tačiau gali būti pasitelkiami privačiai dirbantys ekspertai. Ekspertizių darymą VTPT reglamentuoja Teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių darymo Valstybinėje teismo psichiatrijos tarnyboje prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatai¹³.

---

¹² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 524 „Dėl Liudytojams, nukentėjusiesiems, ekspertams, specialistams ir vertėjams išmokėtinų sumų dydžio nustatymo ir apmokėjimo baudžiamajame procese ir administracinių nusižengimų teiseje tvarkos aprašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2BE367FA34F9/asr>

¹³ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 18 d. įsakymas Nr. V-499 (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. vasario 17 d. įsakymo Nr. V-285 redakcija) dėl „Teismo psichiatrijos, teismo psichologijos ekspertizių darymo Valstybinėje teismo psichiatrijos tarnyboje prie Sveikatos apsaugos ministerijos nuostatų patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.831FBB54DDCA/asr>

2. PSICHOLOGŲ, TEIKIANČIŲ PAGALBĄ VAIKAMS / ŠEIMAI POREIKIS

Dauguma informantų nurodė, kad **psichologų poreikis didėja**, tačiau tai pagrindžiančių duomenų trūksta, iš dalies dėl to, kad duomenys renkami ne centralizuotai, o atskirose institucijose ir kartais – pagal poreikį, „rankiniu būdu“. Be to, pagrindiniai teisinės bazės pokyčiai įsigaliojo 2018 m., todėl vertinant tendencijas, reikėtų atsižvelgti į sistemos persitvarkymo laikotarpį.

Didesnis psichologų poreikis yra užprogramuotas **nustatant ar keičiant reikalavimus ir normas teikiamų paslaugų apimčiai**. Priėmus baudžiamojo proceso kodekso pataisas, nuo 2018 m. liepos 1 d. visuose ikiteisminiuose tyrimuose ir baudžiamosiose bylose liudijant mažamečiui arba nepilnamečiui asmeniui iki 14 metų, o tam tikrais atvejais ir virš 14 metų, privalomai turi būti kviečiamas psichologas, kuris padeda apklausti vaiką pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, prokurorą, ikiteisminio tyrimo teisėją ar teisme¹⁴. Nacionalinės teismų administracijos (toliau – NTA) teigimu, tai turėjo įtakos teismo psichologų atliekamų apklausų skaičiui: palyginus su ankstesniais metais, padidėjo 2018 m. teisme dirbančių psichologų baudžiamosiose bylose atliktų apklausų skaičius – 1 339 (2017 m. – 1 280)¹⁵.

Policijos departamento teigimu, iki 2018 gruodžio mėn. **apklausiamų vaikų skaičius augo**. Augimo tendencija gali būti paaiškinama tuo, kad iš pradžių reikalingas laikotarpis sistemos persitvarkymui. Per 6 mėn. laikotarpį (nuo 2018 m. liepos 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d.) iš viso buvo apklausti 2 292 vaikai. Apklausiant vaikus 1 734 apklausose (76%) dalyvavo psichologas. 1 090 atvejais (63%) psichologai buvo pasitelkti pagal Sąrašą, o 644 atvejais (37%) pasitelkti teismo, prokuratūros ar ikiteisminio tyrimo įstaigos psichologai. 2019 m. duomenys nėra renkami, kadangi nėra centralizuotos duomenų rinkimo sistemos (duomenys renkami *ad hoc* rankiniu būdu).

Pagal Sąrašą pasitelkiamų psichologų dalyvavimo apklausose statistika nėra žinoma, kadangi atskiros institucijos disponuoja fragmentiškais duomenimis. Nebuvo galima nustatyti, kiek kartų (kelioms apklausoms) buvo pasitelktas kiekvienas psichologas iš Sąrašo 2018 m. ir koks vieno psichologo atliktas mažiausias apklausų skaičius ir didžiausias apklausų skaičius, kadangi VGTPT šiais duomenimis visa apimtimi nedisponuoja.

NTA teigimu, 2018 m. Lietuvos teismuose psichologai vis dažniau buvo pasitelkiami ir civiliniame procese (pvz., bylose dėl santuokos nutraukimo ir vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ar tarptautinio įvaikinimo) 2018 m. su psichologo pagalba vaikų nuomonė buvo išklaudyta 224 civilinėse bylose¹⁶. Be to, 1 apklausa atlikta administraciniame procese¹⁷.

Sveikatos apsaugos ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. V-59 patvirtintas pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tvarkos aprašas, kuriuo įtvirtintas **17 000 maksimalus aptarnaujamų gyventojų skaičius kiekvienam psichikos sveikatos centro komandos nariui**. Taip pat apraše numatyta psichikos sveikatos centro komandoje dirbančių specialistų pirminių ambulatorinių psichikos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo trukmė – **kiekvieną darbo dieną ne mažiau kaip 6 valandas**. Palyginti su ankstesniais metais, 2018 m. nustatyta maksimalaus aptarnaujamų

¹⁴ Nacionalinės teismų administracijos informacija, <https://www.teismai.lt/lt/naujienos/teismu-sistemos-naujienos/teismai-rengiasi-vaiku-apklausos-naujovems-psichologu-poreikis-akivaizdus/5440>, [2018-02-09].

¹⁵ Lietuvos teismai. Veiklos rezultatai 2018 m., Nacionalinė teismų administracija, p. 64, https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2019/04/d1_teismu-veiklos-rezultatai-2018-m.-patikslinta.pdf

¹⁶ Teismų veiklos apžvalga 2018 m., Nacionalinė teismų administracija, p. 65, https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2019/04/d1_teismu-veiklos-rezultatai-2018-m.-patikslinta.pdf

¹⁷ Ten pat.

gyventojų skaičiaus norma buvo ženkliai sumažinta, todėl buvo galima įdarbinti daugiau psichologų – tam buvo skirtas papildomas finansavimas.

Pagal LR švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 30 d. įsakymą Nr. V-663 „Dėl psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, **vienas mokykloje dirbantis psichologas teikia psichologinę pagalbą ne daugiau kaip 400 mokinių, o vienas pedagoginėse psichologinėse tarnybose ir kitose švietimo pagalbos įstaigose dirbantis psichologas – ne daugiau kaip 2000 mokinių (vaikų)**. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos vertinimu, reikėtų apytiksliai dvigubai daugiau psichologų, nei yra šiandien.

Kai kurie informantai kaip vieną iš problemų nurodė, kad **informacija apie paslaugų poreikį nėra sistemiškai renkama**. Be to, **ne visada nustatomas paslaugų poreikis ir teikiama tikslinga pagalba**.

3. PROBLEMOS, SUSIJUSIOS SU PSICHOLOGŲ, TEIKIANČIŲ PAGALBĄ VAIKAMS / ŠEIMAI, VEIKLA

PSICHOLOGŲ TRŪKUMAS

- **Viešasis sektorius yra nepatrauklus dėl mažų atlyginimų, žemų valandinių įkainių.** Psichologams taikomi aukšti reikalavimai, todėl siūlomas atlyginimas nėra patrauklus. Dažnai psichologai pasirenka privačią praktiką. Pavyzdžiui, mokyklos psichologui keliami aukšti kvalifikaciniai reikalavimai būti įgijus psichologijos krypties bakalauro ir magistro diplomą, o atlyginimai nesiekia 600 eurų. Žemi psichologų konsultacijų įkainiai pagal ES struktūrinių fondų finansuojamus projektus: projekto įkainis – 17 eurų / val., rinkos įkainis – 30 eurų / val. Kitais duomenimis, 1 val. konsultacija 11-ai asmenų su mokesčiais sudaro apie 7 eurus, 12 pozityvios tėvystės mokymų užsiėmimų – apie 200 eurų.
- **Ypač specialistų trūksta kaimo vietovėse.** Regionai, kaimiškos vietovės yra nepatrauklios, specialistai nenori važiuoti į jas dirbti.
- **Dažnai nesusidaro pilnas psichologo etatas.** Psichologai turi „lakstyti“ per kelias vietas, todėl tokios darbo pozicijos nėra patrauklios. Ne visada užtikrinamas kelionės išlaidų apmokėjimas.
- **Sudėtinga suderinti paslaugų teikimą pagal poreikį (pvz. pagal Sąrašą) su individualia veikla** dėl nepastovaus tokių paslaugų poreikio. Dėl to dalis specialistų „neįsirašo“ į Sąrašą.
- **Psichologų trūkumas ypač jaučiamas atostogų laikotarpiais.** Dėl to, esant skubios pagalbos poreikiui, nelieka galimybės nukreipti vaiką į mokyklos ar Pedagoginės psichologinės tarnybos psichologą.
- Mokyklos psichologų darbo sąlygos pakankamai sudėtingos, tačiau **jie dirba nesutrumpintą darbo savaitę** (40 val./mėn.). Palyginti, kiti švietimo pagalbos specialistai turi sumažintą krūvį, todėl psichologo valandinis įkainis sąlyginai yra mažesnis, nei kitų švietimo pagalbos specialistų.
- **Taupant lėšas pirmiausia atsisakoma psichologų etatų.**
- **Kandidatai neatitinka kvalifikacinių reikalavimų.** Laisvos vietos neužpildomos, nes kandidatai turi psichologijos krypties tik bakalauro arba tik magistro laipsnį.

- **Ypač didelis teismo psichologų ekspertų trūkumas.** Dėl to tenka ilgai laukti ekspertizių. Ekspertų atlyginimas yra nekonkurencingas, palyginti su privačia praktika, ir nepakankamas, atsižvelgiant į darbo sudėtingumą, atsakomybę ir kvalifikaciją.

Psichologų trūkumas yra viena iš žemo paslaugų prieinamumo priežasčių.

ŽEMAS PASLAUGŲ PRIEINAMUMAS

- **Savivaldybės ne visada užtikrina reikiamos pasiūlos ir apimties paslaugų teikimą.** Neretai savivaldybėse psichologai dirba 0,25 etatu. Pas 1–2 kartus per savaitę dirbantį specialistą susidaro labai ilgos eilės. Psichologų, teikiančių konsultacijas pagal kompleksinių paslaugų programą poreikis taip pat yra didžiulis – susidaro eilės keliems mėnesiams į priekį.
- **Nėra sistemiškai vertinamas ir planuojamas psichologų paslaugų poreikis.** Dėl to susidaro eilės, teikiama ribota galimų paslaugų pasiūla (savivaldybės lygmeniu).
- Nuo 2017 m. veikia tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriai (toliau – TBK), kurie turėtų rinkti informaciją ir nustatyti koordinuotai teikiamų paslaugų poreikį, teikti informaciją savivaldybės administracijos direktoriui apie iškylančias problemas ir siūlymus dėl koordinuotai teikiamų paslaugų plėtros ar organizavimo tobulinimo, koordinuotai teikiamas paslaugas teikiančių specialistų kompetencijos tobulinimo ir kt.¹⁸ Tačiau informantai teigė, kad **iki galo neišgrynintos TBK funkcijos, kai kuriose savivaldybėse TBK neturi pakankami įtakos, vietos valdžia nesupranta šios pareigybės tikslingumo.** Ne visose savivaldybėse įgyvendama rekomendacija, kad TBK būtų atskaitingas savivaldybės administracijos direktoriui¹⁹. Informantų nuomone, dėl to kai kurie TBK atlieka eilinio specialisto funkcijas ir neatlieka strateginio darbo, nevertina psichologų paslaugų poreikio arba jų siūlymai turi nedidelę įtaką sprendimų priėmimui.
- **Savivaldybės nepakankamai investuoja į psichologų paslaugas.** Viena iš priežasčių gali būti nepakankamos finansinės galimybės, kita – nustatyti kiti finansavimo prioritetai.
- **Projektinis finansavimas yra netvarus.** Tarp vieno projekto pabaigos ir kito projekto paleidimo visada būna laikotarpis, kai nutrūksta paslaugų tiekimas.
- **Paslaugos teikiamos neatsižvelgiant į poreikius.** Atvejo vadybininkams trūksta kompetencijų nustatant poreikius arba savivaldybėje reikalingos paslaugos apskritai nėra teikiamos.
- **Nacionaliniu lygmeniu nėra priežiūros mechanizmo,** kiek savivaldybė užtikrina psichologų paslaugų teikimą.
- **Nacionaliniu mastu nėra nustatyti reikalavimai socialinių paslaugų (įskaitant psichologų paslaugas) pobūdžiui ar apimčiai,** todėl nėra instrumento, kaip įvertinti paslaugų užtikrinimą savivaldybėse.

¹⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. rugpjūčio 28 d. įsakymas Nr. V-651/A1-455/V-1004 „Dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5321ed508d7211e7a3c4a5eb10f04386>

¹⁹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. rugpjūčio 28 d. įsakymas Nr. V-651/A1-455/V-1004 „Dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5321ed508d7211e7a3c4a5eb10f04386>

- **Paslaugas teikiantys subjektai ne visada laikosi nustatytų paslaugų teikimo reikalavimų, normų.** Pavyzdžiui, ne visuose psichikos sveikatos centruose užtikrinama, kad komandoje dirbančių specialistų pirminių ambulatorinių psichikos sveikatos priežiūros paslaugos būtų teikiamos kiekvieną darbo dieną ne mažiau kaip 6 valandas. Privačiuose psichikos sveikatos centruose gali būti ribojamas tam tikrų paslaugų prieinamumas (nenori „prirašyti“ paciento).

NEUŽTIKRINAMA PASLAUGŲ KOKYBĖ

- **Nacionaliniu lygmeniu nėra psichologų paslaugų kokybės standarto.**
- **Nėra reglamentuota psichologų praktinė veikla.** Nėra priimtas Psichologų praktinę veiklą reglamentuojantis įstatymas. Psichologų veikla nėra licencijuojama. Tik mokyklos psichologas yra reglamentuojama profesija, t. y. ja užsiimant reikalaujama turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją²⁰. Nuo 2020 m. bus licencijuojama medicinos psichologų praktinė veikla²¹.
- **Nacionaliniu lygmeniu nėra sistemiskai vertinama paslaugų / finansavimo priemonių kokybė, efektyvumas, poveikis.**
- **Neužtikrinami psichologų profesinės etikos standartai.** Pastebimi atvejai, kai nesilaikoma konfidencialumo, profesinės etikos reikalavimų. Pastebimi atvejai, kai psichologai neatstovauja vaiko interesams, tampa lojalūs įstaigos vadovams (etatinis modelis). Kitų tyrimo dalyvių pastebėjimu, būtent laisvai samdomas psichologas pradeda atstovauti kliento, o ne vaiko interesus.
- **Nėra institucijos, kuri prižiūrėtų, kad būtų laikomasi profesinės etikos, kokybės standartų.**
- Vienų tyrimo dalyvių pastebėjimu, **nepakankamai užtikrinama pagal Sąrašą pasitelkiamų psichologų veiklos kokybė, kompetencijos.** Kiti informantai teigė, kad nusiskundimų dėl kokybės buvo tik iš pradžių, tačiau paskutiniu metu nepasitaiko. VGTPPT duomenimis, nuo sąrašo funkcionavimo pradžios tarnyba nėra gavusi skundų dėl psichologų veiklos; per 2019 m. iš sąrašo buvo išbrauktas vienas psichologas jo paties prašymu.
- Tyrimo dalyvių nuomonės dėl **psichologų galimybės dirbti kitos specializacijos darbą (pvz., švietimo psichologui dalyvauti nepilnamečių apklausoje) išsiskyrė:** vienu nuomone, specializacija yra svarbi, siekiant užtikrinti paslaugų kokybę; kitu nuomone, kompetencijos yra įgyjamos mokantis, tobulėjant, priklausomai nuo psichologo asmeninių savybių, siekių. Be to, psichologas, norintis būti įrašytas į Sąrašą, turi pabaigti įvadininius mokymus.
- **Pripažįstama, kad pagal Sąrašą pasitelkiamų psichologų pasirengimo, profesionalumo lygis yra labai nevienodas.**

²⁰ <https://www.versli Lietuva.lt/verslauk/reglamentuojamos-profesijos/reglamentuojamu-profesiju-sarajas/>

²¹ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl asmens sveikatos priežiūros veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.45F3FF1E1D9F/asr>

NEAIŠKUS INSTITUCIJŲ ATSAKOMYBIŲ PASIDALIJIMAS

- **Institucijos yra nusibrėžusios savo veiklos ribas, nėra linkusios priimti atsakomybės, papildomų funkcijų.** Dauguma tyrimo dalyvių teigė, kad Sąrašo administravimas nėra jų institucijai būdinga funkcija.
- **Atsakomybė už Sąrašo administravimą ir psichologų pasitelkimą išskaidyta tarp institucijų.** Sąrašą administruoja VGTPT, pavaldi Teisingumo ministerijai. Pagal Sąrašą pasitelkiamų psichologų įvadiniai mokymai ir kvalifikacijos kėlimas yra pavesti Sveikatos apsaugos ministerijai. Teisėsaugos institucijos pačios pasitelkia psichologus ir apmoka už paslaugas. Kai kurie tyrimo dalyviai pastebėjo, kad psichologai pagal Sąrašą pasitelkiami tik vienoje srityje – baudžiamajame procese (nepilnamečių apklausose). Už psichologų pasitelkimą kituose procesuose („<...> bet psichologų reikia, pavyzdžiui, paimant vaiką iš šeimos, dalyvaujant antstolių veiksmuose, vaiko teisių tarnyboms einant į šeimas <...>“) yra atsakingos kitos institucijos. Apskritai, už vaiko teisių apsaugą atsakingų institucijų atsakomybė yra apibrėžta Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme²² ir kituose teisės aktuose.
- **Sąrašo administravimo pavedimas VGTPT buvo laikinas sprendimas.** Kai kurių tyrimo dalyvių nuomone, tai nėra VGTPT būdinga funkcija. Kaip nurodė tyrimo dalyviai, siekiant pakeisti laikinąjį („pirminį“) modelį, Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko pavedimu, įformintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2018 m. spalio 1 d. rezoliucija Nr. S-3328, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai buvo pavesta įvertinti poreikį ir galimybes įsteigti psichologų etatus centralizuotoje vaiko teisių apsaugos sistemoje ar kitoje valstybės institucijoje. Tačiau, kaip teigė tyrimo dalyviai, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepritarė idėjai („ne jų funkcija“). Kaip teigė kiti tyrimo dalyviai, psichologo dalyvavimas apklausoje yra ne paslaugų teikimas („<...> teiki ne paslaugą, nekeiti vaiko, bet padėti užtikrinti, kad neapklusia netinkamai <...>“), o užtikrinimas, kad „procesas yra teisingas ir pagarbus vaiko atžvilgiu“ ir ši atsakomybė turėtų likti Teisingumo ministerijos valdymo sferoje.
- **Nėra vienos institucijos („šeimininko“, koordinatoriaus), kuri koordinuotų psichologų paiešką, administruotų apmokėjimą už paslaugas, rinktų ir valdytų visą informaciją apie pagal Sąrašą pasitelkiamų psichologų poreikį, identifikuotų ir spręstų su jų veikla susijusias problemas, vertintų psichologų pasitelkimo efektyvumą (psichologų krūvį, mobilumo sąnaudas ir efektyvų paskirstymą pagal teritorijas), užtikrintų efektyvesnį psichologų pasitelkimą, tolygų krūvio paskirstymą, kontroliuotų kokybę, mokymų ir kvalifikacijos kėlimo poreikį, operatyviai atnaujintų Sąrašo informaciją.** Dėl to psichologus pasitelkiančios institucijos apkraunamos papildoma administracine našta. Kadangi tyrėjai individualiai ieško psichologo, nėra sistemiškai renkama informacija apie psichologų prieinamumą (kurie psichologai yra aktyvūs, kurie ne), identifikuojamos ir sprendžiamos problemos. VGTPT informavo, kad nedisponuoja visa apimtimi duomenimis, kiek kartų buvo pasitelkti atskiri psichologai iš Sąrašo. Sąrašą administruoja vienas darbuotojas, kuriam yra priskirtos ir kitos funkcijos, susijusios su įstaigos veikla.

²² Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996-03-14, Nr. I-1234, Valstybės žinios, 1996-04-12, Nr. 33-807, Galiojanti suvestinė redakcija (nuo 2019-04-20), <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C8205E261830/asr>

NEAIŠKUS PSICHOLOGŲ VAIDMUO

- Dažnai tiek visuomenė, tiek kiti specialistai ar vadovai **nesuvokia psichologo funkcijų, kokias paslaugas jis turėtų teikti**. Pavyzdžiui, vadovai skiria psichologui nebūdingas funkcijas. Visuomenė ir kiti specialistai **turi neadekvačius lūkesčius** dėl psichologo paslaugų.
- Neaiškumas dėl psichologo vaidmens iš dalies kyla dėl **nepakankamo psichologo praktinės veiklos reglamentavimo**. Nėra priimtas Psichologų praktinę veiklą reglamentuojantis įstatymas. Kita vertus, kaip gerasis pavyzdys paminėtas mokyklos psichologo pareigybės bei profesijos reglamentavimas²³. Nuo 2020 m. bus licencijuojama medicinos psichologų praktinė veikla²⁴. Atskirose srityse dirbantiems psichologams yra nustatyti kvalifikaciniai reikalavimai, apibrėžtos funkcijos. Kai kurie tyrimo dalyviai pažymėjo, kad trūksta psichologų, teikiančių paslaugas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos valdymo sferoje, veiklos reglamentavimo.
- Kai kurių tyrimo dalyvių teigimu, **nėra pakankamai gerai apibrėžta psichologo funkcija baudžiamajame procese**. Apklausų metu psichologo vaidmuo dvejopas: užtikrinti vaiko teises ir padėti tyrėjui gauti informaciją. Įžvelgiama, kad šie vaidmenys yra prieštaringi ir programuoja vidinį psichologo konfliktą.

---

²³ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1548 „Dėl mokyklos psichologo bendrųjų pareiginių nuostatų“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.95E13AAFFA32/asr>; <https://www.versli Lietuva.lt/verslauk/reglamentuojamos-profesijos/reglamentuojamu-profesiju-sarasas/>

²⁴ Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl asmens sveikatos priežiūros veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.45F3FF1E1D9F/asr>

4. UŽSIENIO ŠALIŲ PRAKTIKA

Tyrimo dalyviams nebuvo žinoma, kad kokioje nors šalyje veiktų centralizuotas psichologų, teikiančių pagalbą vaikams / šeimai, pasitelkimo modelis, apimantis visas švietimo pagalbos, socialinių paslaugų, vaiko teisių apsaugos, sveikatos priežiūros sritis. Paprastai kiekvienoje srityje yra atsakingos tarnybos, kurios atako už paslaugų teikimą. Daugumoje užsienio šalių psichologų veikla yra licencijuojama (visų psichologų bendrai arba atskirų specializacijų) ir tuo tikslu veikia psichologų registrai. Psichologų praktinės veiklos teisinis reglamentavimas išsamiai apžvelgiamas LR Seimo kanceliarijos analitinėje apžvalgoje²⁵.

Kalbant apie užsienio praktikas, tyrimo dalyviai pateikė nemažai tokių pavyzdžių savo srityje. Kai kurie tyrimo dalyviai pažymėjo, kad svarstytinas variantas gali būti **privačiai dirbančių psichologų pasitelkimas**. Tyrimo metu paminėtas Jungtinės Karalystės pavyzdys, kai įvedamas paslaugų krepšelis, iš dalies kompensuojant paslaugas valstybės biudžeto lėšomis, iš dalies primokant patiems paslaugų gavėjams.

Švietimo pagalbos srityje galima svarstyti Skandinavijos šalių praktiką, kur vyrauja centralizuotas modelis, **kai psichologai yra pasitelkiami tikslingai, kai yra nustatytos problemos, ir teikia trumpalaikę, bet intensyvią pagalbą mokytojams / tėvams**. Psichologas paruošia aplinką ir po kurio laiko atlieka stebėjamą, teikia grįžtamąjį ryšį. Be to, remiantis pvz., Suomijos, Vokietijos pavyzdžiais, galima svarstyti pertvarkyti pedagogų rengimo sistemą taip, kad pedagogai būtų patys gebėtų atpažinti psichologinės pagalbos poreikius.

Socialinių paslaugų teikimo srityje pavyzdys galėtų būti Skandinavijos šalys, kuriose **užtikrinamas pastovus (ne projektinis) kokybiškų paslaugų finansavimas**. Skandinavijos šalys taiko paslaugų pirkimo, kai dalis paslaugų perkama iš NVO, dalis teikiama biudžetinių įstaigų, modelį. Estijoje projektinis finansavimas naudojamas siekiant išbandyti naujas priemones. Veiksmingos priemonės toliau finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis.

Norvegijoje, Islandijoje, užtikrinant vaiko teises baudžiamajame procese, taikomas „**vaiko namo**“ modelis. Laikantis principo, kad paslaugos turi būti teikiamos kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos, psichologas atvyksta pas vaiką, o ne vaikas vežamas pas psichologą. Islandijoje „vaiko namai“ yra 1 val. atstumu nuo vaiko gyvenamosios vietos. **Aiškliai apibrėžtos psichologo funkcijos**. Griežtai atskiriama, kad psichologai, dalyvaujantys apklausoje, negali „teikti terapijos“.

Kai kuriose šalyse **specialistų funkcijos nėra griežtai atskirtos**, pvz., Vokietijoje psichologo paslaugas teisme užtikrina teismų socialiniai darbuotojai; Švedijoje teismo socialinė darbuotoja padeda susivokti bylose; Suomijoje ir Kroatijoje pareigūnai, kurie dalyvauja vaikų apklausose, pagal specialią programą apmokomi dirbti su vaikas.

Lenkijoje **darbui su šeimų bylomis specializuojasi atskiri teismai, teisėjai prokurorai ir kitos įstaigos**, todėl profesionalumas yra aukštesnis. Tačiau reikėtų analizuoti, ar toks modelis ekonomine

25

http://www.psichologusajunga.lt/lps/admin/spaw2/uploads/files/AN_t_18_18%20Psicholog%C5%B3%20veiklos%20reglamentavimas_1.pdf

prasmė pasiteisintų Lietuvoje, atsižvelgiant į bylų skaičių, apklausiamųjų skaičių, įvertinant tokiu atveju atsirastuosius mobilumo kaštus ir pan.

Nemažai šalių **skiria didelį dėmesį ankstyvajai intervencijai**, ypač, kai vaikas turi negalią. Siekiama kuo anksčiau pastebėti problemas, kurios dar nėra peraugusios į krizę.

5. SIŪLYMAI DĖL PSICHOLOGŲ, TEIKIANČIŲ PASLAUGAS VAIKAMS / ŠEIMAI, CENTRALIZUOTO PASITELKIMO MODELIO

Tyrimo dalyviai dažniausiai nurodė, kad **nemato poreikio kurti visas psichologų veiklos sritis (švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, vaikų teisių apsaugos baudžiamajame procese) apimančio (plačios aprėpties) centralizuoto modelio ir sunkiai įsivaizduoja tokio modelio veikimą**. Toks modelis neišspręstų pagrindinės problemos – psichologų trūkumo, kadangi ją lemia ne nežinojimas, kur rasti specialistus, o kitos priežastys, t. y. specialistai nenori važiuoti dirbti į mažus miestelius, viešasis sektorius negali konkuruoti atlyginimais su privačiu, vyrauja žemi perkamų paslaugų įkainiai.

Plačios aprėpties centralizuoto modelio įgyvendinimas būtų sudėtingas, nes psichologai yra labai skirtingų specializacijų, kurios yra svarbios teikiant tam tikras psichologo paslaugas. Dauguma tyrimo dalyvių nurodė, kad juos domintų tik tam tikros specializacijos psichologų pasitelkimas, todėl **plačios aprėpties centralizuotas psichologų pasitelkimo modelis nebūtų naudingas, nes atskiros institucijos naudotųsi atskirais modelio segmentais**. Kita vertus, kai kurie tyrimo dalyviai **teigiamai vertino centralizuotos sistemos sukūrimo galimybes, jei būtų užtikrinamas specialisto nuvykimas į nutolusius regionus ir specializacija konkrečiose srityse**.

Plačios aprėpties centralizuotas modelis apimtų kelių ministerijų valdymo sritis, tačiau institucijos nėra linkusios prisiimti naujų, joms nebūdingų, funkcijų. **Tikėtina, kad centralizuoto modelio valdymas būtų sudėtingas ir sunkiai įmanomas ministerijų ar joms pavaldžių institucijų lygmenyje**, ypač atsižvelgiant į tai, kad jos dažniausiai nematė aiškių tokio modelio naudų įgyvendinant savo funkcijas.

Centralizuoto modelio kūrimas prieštarautų užsienio šalių gerajai praktikai švietimo pagalbos ir socialinių paslaugų srityje, kai **siekama paslaugas priartinti prie vaiko ir šeimos**, t. y. vaiko gyvenamosios, mokymosi vietos ir pan. Lietuvoje psichologo paslaugų teikimas kaip švietimo pagalbos ir socialinių paslaugų dalis yra **įgyvendinama savivaldybių lygmenyje**, todėl jų centralizavimas nacionaliniu lygmeniu nebūtų tikslingas ir apribotų savivaldybių galimybes pasirinkti geriausius modelius jų teritorijoje, atitinkančius specifinį kontekstą ir problemas. Nacionaliniu mastu galėtų būti vykdoma **savivaldybėse teikiamų paslaugų užtikrinimo (aprėpties ir kokybės) priežiūra**.

Švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros bei socialinių paslaugų srityje jau yra sukurtas pagrindas tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinavimui. Nuo 2016 m. visose savivaldybėse yra įsteigti TBK, kurių pagrindinė funkcija yra įvertinti koordinuotai teikiamų paslaugų poreikį, kokios paslaugos teikiamos savivaldybėje (savivaldybėje teikiamų „paslaugų žemėlapis“), kiek paslaugos atitinka poreikį bei teikti siūlymus savivaldybės tarybai dėl paslaugų plėtros, siekiant, kad būtų užtikrintas paslaugų teikimas. Veiksmingas TBK modelis galėtų iš dalies išspręsti paslaugų poreikio nustatymo, paslaugų tęstinumo klausimus, **todėl dar vieno centralizuoto modelio kūrimas iš dalies dubliuotų šią sistemą**.

Kritiniais atvejais įsijungia Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos **mobiliesios komandos (centralizuota sistema)**, kurios, be kitų funkcijų, turi įvertinti poreikius intensyviai pagalbai, rengti rekomendacijas atvejo vadybininkui dėl tolesnio darbo su šeima, o taip pat dirbti komandoje bei bendradarbiauti su įstaigomis, institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis.

Siekiant spręsti paslaugų prieinamumo ir kokybės problemas, vietoje centralizuoto modelio kūrimo būtų tikslingiau plėtoti tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinavimo sistemą, įgalinti TBK atlikti savo pareigas, sukurti instrumentus, kurie padėtų TBK vertinti paslaugų poreikį. Vienu iš TBK instrumentų galėtų tapti **paslaugų, kurias privalo užtikrinti savivaldybės sąrašas** (renjiamas pagal Šeimos stiprinimo įstatymą renjiamas bazinių paslaugų šeimai paketas). Taip pat reikėtų nacionaliniu mastu **skatinti savivaldybes plėtoti paslaugas ir skatinti savivaldybių atsakomybę**. Tuo tikslu, reikėtų įsivertinti tokių paslaugų poreikį ir peržiūrėti įkainius, taip pat – **sukurti savivaldybių paslaugų užtikrinimo priežiūros mechanizmą**.

Kitas galimas paslaugų prieinamumo didinimo kelias galėtų būti **užtikrinant, kad kiekvienoje savivaldybėje būtų tiek vaikų, tiek suaugusiųjų psichologai, psichiatrai bei psichoterapeutai, dirbantys visu etatu**. Siekiant užtikrinti didesnį paslaugų prieinamumą, ilgalaikėje perspektyvoje būtų galima galvoti apie **perėjimą nuo projekcinio prie biudžetinio paslaugų finansavimo**, perkant paslaugas iš privačių tiekėjų. Nacionaliniu mastu būtų poreikis atlikti išsamų **sukurtų priemonių auditą, įvertinant priemonių įvairovę, veiksmingumą bei jų poveikį**. Siekiant spręsti paslaugų kokybės problemą galima būtų svarstyti apie **paslaugų kokybės standarto sukūrimą, investavimą į specialistų mokymus**.

Sprendžiant psichologų trūkumo problemas, **didesnis dėmesys galėtų būti skiriamas psichologinės pagalbos teikimui ankstyvame amžiuje, svarstomos investicijos į aktyvią prevenciją, švietimą**, pavyzdžiui, apie tinkamą elgesį su vaiku, pagalbos tėvams galimybes, netinkamo elgesio netoleranciją ne su tikslu bausti, bet pastebėti, atkreipti dėmesį ir sureaguoti, jog netinkamas elgesys būtų sustabdytas bei laiku suteikta pagalba. Tikėtina, kad tai turėtų teigiamos įtakos, jog problemos neužaštrėtų ir reikėtų mažesnės specialistų intervencijos.

Centralizuotos sistemos kūrimas palieštų jau veikiančias sistemas, pavyzdžiui, tokias kaip sveikatos priežiūros sistema. Psichikos sveikatos centrai yra **Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos dalis**, todėl atskirų paslaugų pertvarka galėtų būti vykdoma tik keičiant visą sistemą. Kol kas to daryti neplanuojama.

Informantų nuomone, **psichologų pasitelkimas gali būti labiau centralizuojamas atskirose srityse ar specifiniais atvejais**. Pavyzdžiui, **švietimo pagalbos centralizavimas savivaldybės lygmenyje**, mažose savivaldybėse, kur yra didelis paslaugų „išsibarstymas“ ir sunku pritraukti specialistų, yra efektyvesnis nei decentralizuotas modelis. Kai kuriose savivaldybėse toks modelis jau veikia. Pavyzdžiui, savivaldybės sutelkia psichologus Pedagoginėje psichologinėje tarnyboje ar prie jos ir psichologai aptarnauja jiems priskirtas mokyklas. Psichologo darbo vieta yra mokykloje, tačiau psichologas yra pavaldus tarnybai. Visa informacija apie paslaugų poreikį suplaukia tarnybai, kuri sudaro paslaugų teikimo tvarkaraštį (kaip aptarnauja, koku dažniu).

Vis dėlto, svarstant tokio modelio diegimą kitose savivaldybėse, reikėtų labai išsamiai įvertinti centralizavimo kaštus ir naudą kiekvienoje savivaldybėje (pvz., mobilumo, paslaugų teikimo dažnio, tiekėjų klausimą). Reikėtų įvertinti, ar toks modelis būtų veiksmingas didžiosiose savivaldybėse, atsižvelgiant į tai, kad psichologų vaidmenys mokykloje ir tarnyboje skiriasi. **Todėl tikslinga leisti savivaldybėms pasirinkti joms priimtina modelį**. Kita vertus, argumentuojama, kad centralizuotas

modelis leidžia išlaikyti psichologo nepriklausomumą nuo mokyklos vadovybės ir padeda išlaikyti konfidencialumą, atstovaujant vaiko, o ne institucijos interesus.

Taip pat galėtų būti svarstoma centralizuota **psichologinės pagalbos teikimo ankstyvame amžiuje** sistema. Bet kokių atveju, svarstant apie psichologo pasitelkimo modelių vystymą atskirose srityse turėtų būti pasitelkiami tos srities specialistai bei ekspertai, suinteresuotosios šalys, atliekami išsamūs tyrimai.

Kai kurie tyrimo dalyviai teigiamai vertino galimybes sukurti centralizuotą psichologų registrą ar duomenų bazę, kuri padidintų paslaugų prieinamumą, bendradarbiavimą tarp institucijų, koordinuotą paslaugų teikimą. Tačiau tokios duomenų bazės naudos neišgrynintos, o institucijų psichologų pasitelkimo poreikis dažniausiai apsiribojo tam tikros specializacijos psichologais. Registras ir duomenų bazės būtų naudingos tik specifiniais atvejais, pvz., kai reikia pasitelkti psichologus apklausoms.

Dauguma suinteresuotųjų šalių Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašą vertino kaip pasiteisinusį modelį, todėl tikslinga būtų toliau tobulinti jau veikiančią psichologų sąrašo administravimą, nustatant aiškesnę funkcijų pasiskirstymą tarp institucijų. Viena iš modelio stiprybių įvardinamas kaštų efektyvumas. Kaip alternatyva svarstomas etatinis modelis neužtikrintų pakankamo krūvio, nes psichologų poreikis yra nepastovus. Tačiau kai kurių tyrimo dalyvių vertinimu, neužtikrinama pagal Sąrašą pasitelkiamų psichologų paslaugų kokybė ir tuo požiūriu būtų naudingesnis etatinis modelis.

Reikėtų atsižvelgti į tai, kad tyrimo dalyvių požiūris į centralizuotą psichologų pasitelkimą nepilnamečių apklausoje (pagal Sąrašą) buvo nevienareikšmiškas: vienu nuomone, reikėtų labiau centralizuoti Sąrašo administravimo funkcijas, kad viena atsakinga institucija užtikrintų psichologų pasitelkimą (paiešką), apmokėjimą už paslaugas, stebėseną. Kaip pavyzdys nurodomas advokatų ar antstolių pasitelkimo modelis, kai koordinatoriai suranda specialistą, kontroliuoja išlaidas ir apmokėjimą. Tyrimo dalyviai argumentavo, kad koordinuotai pasitelkiant psichologus, galėtų būti užtikrinamas psichologo dalyvavimas apklausoje, tolygus psichologų krūvio paskirstymas, efektyvesnis teritorinis paskirstymas ir sutaupomos kelionės išlaidos. Kitų tyrimo dalyvių nuomone, būtų neracionalu centralizuoti šias Sąrašo administravimo funkcijas, nes dabar galima pasirinkti tuos psichologus, kurių kompetencija ir asmeninės savybės tenkina. Tai užtikrina geresnį bendradarbiavimą tarp specialistų ir, savo ruožtu, lemia geresnį rezultatą. Centralizavus aukščiau minėtas funkcijas, psichologą parinktą koordinatorių ir neliktų galimybės pasirinkti psichologą savo nuožiūra.

APIBENDRINIMAS

1. Dažniausiai paminėtos psichologų trūkumo priežastys – žemi paslaugų įkainiai, mažas atlyginimas, nepilnas krūvis (neužtikrinamas pilnas etatas, paslaugų apimtis), regionai nepatrauklūs specialistams ir pan. Kaip pabrėžė tyrimo dalyviai, problema yra ne tiek nežinojimas, kur rasti specialistus, o tai, kad specialistai nenori važiuoti dirbti į mažus miestelius, viešasis sektorius negali konkuruoti atlyginimais su privačiu, vyrauja žemi perkamų paslaugų įkainiai.
2. Psichologų specializacija yra svarbi – vienos specializacijos psichologai negali būti automatiškai pasitelkiami kitos specializacijos psichologų reikalaujančioje srityje. Skirtingos psichologų specializacijos ir jiems keliami reikalavimai detalai aprašyti 2 priede.
3. Centralizuotas psichologų pasitelkimo modelis švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, vaikų teisių apsaugos, vaiko interesų apsaugos baudžiamojo, civilinio, administracinio proceso srityse („plačios aprėpties“ centralizuotas modelis) neišsprendžia pagrindinių psichologų trūkumo priežasčių, tokių kaip žemi paslaugų įkainiai, mažas atlyginimas, nepilnas krūvis, regionų nepatrauklumas ir nesprendžia pagrindinės - psichologų trūkumo problemos. Suinteresuotos institucijos nemato aiškių šio modelio naudų.
4. Švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros bei socialinių paslaugų srityje jau yra sukurtas pagrindas tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinavimui. TBK modelį reikėtų vystyti, nes kol kas sukurta sistema pilnai neveikia, TBK nėra veiksmingi / neturi instrumentų ar svertų, nėra sukurtas savivaldybių teikiamų paslaugų priežiūros mechanizmas.
5. Centralizuotas psichologų pasitelkimo modelis galimas atskirose srityse arba specifiniais atvejais, pvz., esant kritinėms situacijoms, teikiant psichologinę pagalbą ankstyvame amžiuje, centralizuojant paslaugas mažų savivaldybių lygmenyje, pasitelkiant psichologus nepilnamečių apklausose.
6. Gali būti kuriamas visus psichologus apimantis registras (“profesinis registras”), duomenų bazė, kuri palengvintų informacijos gavimą. Tačiau ši sistema neišspręstų pagrindinių psichologų trūkumo problemų.
7. Reikalingas geresnis psichologų praktinės veiklos reglamentavimas, ypač socialinių paslaugų srityje. Psichologų praktinės veiklos įstatymas galėtų išspręsti psichologų kompetencijos, kvalifikacijos kėlimo, kokybės priežiūros, profesinių standartų ir etikos klausimus tačiau, tikėtina, neišspręstų psichologų trūkumo klausimo.
8. Dauguma suinteresuotųjų šalių Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašą vertino kaip pasiteisinusį modelį, kuris užtikrina kaštų efektyvumą.
9. Sąrašo administravimas visų suinteresuotųjų šalių laikomas joms nebūdinga funkcija. Siūloma peržiūrėti institucijų funkcijas ir įvertinti institucijų galimybes administruoti sąrašą efektyvumo požiūriu (įvertinti Sąrašo administravimo funkcijų perdavimo ir centralizavimo kaštus, pvz., etatų poreikį).

10. Dalis tyrimo dalyvių siūlė centralizuoti (sutelkti) Sąrašo administravimo funkcijas vienoje atsakingoje institucijoje, kuri užtikrintų psichologų pasitelkimą (paiešką), apmokėjimą, stebėseną. Tačiau tai daryti būtų tikslinga tik po to, kai bus peržiūrėtos institucijų funkcijos ir nustatytos jų atsakomybių ribos administruojant Sąrašą. Administravimo funkcijų centralizavimas galėtų būti daromas pagal advokatų ar antstolių pasitelkimo pavyzdžius. Svarstant šį siūlymą reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurie tyrimo dalyviai nepritarė centralizuotam psichologų pasitelkimui, o siūlė palikti psichologų paieškos funkcijas institucijų, pasitelkiančių psichologus, atsakomybės sričiai.

IŠVADOS IR SIŪLYMAI DĖL CENTRALIZUOTO PSICHOLOGŲ, TEIKIANČIŲ PAGALBĄ VAIKAMS / ŠEIMAI, MODELIO

1. Remiantis tuo, kad suinteresuotosios šalys neišskyrė aiškių „plačios aprėpties“ centralizuoto modelio naudų bei įvardino rizikas, kad toks modelis bus sunkiai suderinamas su atskirose srityse jau veikiančiais psichologų pasitelkimo / paslaugų teikimo modeliais, nėra pagrindo siūlyti kurti centralizuotą psichologų pasitelkimo švietimo pagalbos, sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų, vaikų teisių apsaugos, vaiko interesų apsaugos baudžiamojo, civilinio, administracinio proceso srityse modelį.
2. Remiantis tuo, kad kai kurie tyrimo dalyviai siūlė centralizuoti psichologų, pasitelkiamų pagal Sąrašą, paieškos, apmokėjimo už paslaugas, stebėsenos funkcijas, siūloma:

1. Aiškiau apibrėžti psichologo vaidmenį baudžiamajame procese. Remiantis tuo, kad tyrimo dalyviai, nesutaria dėl institucijų atsakomybių, administruojant Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašą, galima teigti, kad psichologo vaidmuo, apklausiant nepilnamečius baudžiamajame procese bei institucijų funkcijos vaiko teisių apsaugos procese, yra nepakankamai aiškiai apibrėžtas. Šiuo metu BPK nurodoma, kad psichologas „*padeda apklausti nepilnamečių, atsižvelgdamas į jo socialinę ir psichologinę brandą*“²⁶. Tačiau neaišku, ar jo veiksmas yra reikalingi tik padėti surinkti informaciją, ar ir užtikrinti vaiko teisių apsaugą (iki šiol, pagal BPK, nepilnamečio apklausoje turi būti pasitelkiamas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas, kuris „*iš kitos patalpos stebi, ar apklausos metu nepažeidžiamos nepilnamečio liudytojo ar nepilnamečio nukentėjusiojo teisės*“²⁷, nors aiškinamajame rašte nurodoma, kad „*Manytina, kad ne vaiko teisių apsaugos specialistas, bet psichologas, turintis reikalingų profesinių žinių, gali padėti maksimaliai apsaugoti vaiko interesus baudžiamajame procese.*“²⁸), ar ir teikti pagalbą apklausiamam nepilnamečiui. Siūloma inicijuoti atitinkamų straipsnių pakeitimus, pasitelkiant

²⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Baudžiamojo proceso kodeksas, 186 str., Valstybės žinios, 2002-04-09, Nr. 37-1341, galiojanti suvestinė redakcija (nuo 2019-04-03) <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EC588C321777/asr>

²⁷ Ten pat.

²⁸ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 9, 28, 43, 44, 128, 185, 186, 188, 214, 239, 272, 275, 276, 280, 283, 308 straipsnių, kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 27-1, 36-2, 184-1 straipsniais įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 180 straipsnio ir kodekso 3 priedo pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo Nr. I-1175 48 straipsnio ir įstatymo priedo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/ca4c2f80796011e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=68be5efc-cebd-428d-b081-d95779d55613>

Teisingumo ministerijos, ekspertinių institucijų vaiko teisių apsaugos srityje, psichologų profesinių asociacijų atstovus.

2. Priklausomai nuo to, kaip bus apibrėžtas psichologo vaidmuo, nustatyti atsakingą ministeriją, kuri turėtų užtikrinti psichologo pasitelkimą nepilnamečių apklausoje.
3. Pavesti institucijai atsakingos ministerijos valdymo srityje administruoti Sąrašą.
4. Įvertinti sprendimo centralizuoti psichologų, pasitelkiamų pagal Sąrašą, paieškos, apmokėjimo už paslaugas, stebėsenos funkcijas, poveikį psichologų veiklos kokybei bei numatyti rizikos valdymo mechanizmą.

1 PRIEDAS. PUSIAU STRUKTŪRUOTO INTERVIU PRELIMINARŪS KLAUSIMAI

Preliminarūs interviu klausimai (ministerijos):

1. Kaip Jūsų kuruojamoje srityje organizuojamas psichologo pagalba / paslaugų vaikui ir šeimai teikimas? Kokios atsakingos institucijos? Kaip, iš kur pasitelkiami psichologai?
2. Kaip vertinate dabartinį psichologų pagalba / paslaugų vaikui ir šeimai teikimo modelį? Kokie privalumai, trūkumai? Ar kyla problemos, pasitelkiant psichologus? Kokios?
3. Ar tenkinamas psichologų paslaugų poreikis? Kaip sprendžiamos su tuo susijusios problemos?
4. Kaip siūlytumėte tobulinti psichologo pagalba / paslaugų vaikui ir šeimai teikimo modelį? Ko reikėtų, kad psichologų veikla būtų organizuojama efektyviau?
5. Koks psichologų pasitelkimo modelis, Jūsų nuomone, būtų tinkamiausias? Kokia Jums žinoma užsienio šalių praktika šioje srityje?
6. Kaip vertintumėte centralizuotos psichologų pasitelkimo sistemos sukūrimo galimybes, tokio sprendimo privalumus bei trūkumus?

Preliminarūs interviu klausimai (tarnybos):

1. Kaip organizuojama psichologų, teikiančių pagalbą bei paslaugas vaikui ir šeimai, veikla Jūsų institucijoje ar Jūsų institucijos kompetencijų srityje (pvz., pagal darbo sutartis, paslaugų sutartis)?
2. Koks paprastai yra psichologų, teikiančių pagalbą bei paslaugas vaikui ir šeimai, poreikis? Kaip dažnai reikia jų paslaugų? Ar nepakanka institucijoje dirbančių psichologų?
3. Kokiais atvejais pasitelkiate psichologus iš išorės? Kokiais atvejais tai būtų tikslinga daryti?
4. Ar susiduriate su problemomis, pasitelkiant psichologus? Kokiomis?
5. Kaip siūlytumėte tobulinti psichologų, teikiančių pagalbą bei paslaugas vaikui ir šeimai, veiklos modelį? Ko reikėtų, kad psichologų veikla būtų organizuojama efektyviau? Koks psichologų pasitelkimo modelis, Jūsų nuomone, būtų tinkamiausias? Kokia Jums žinoma užsienio šalių praktika šioje srityje?
6. Kaip vertintumėte centralizuotos psichologų pasitelkimo sistemos sukūrimo galimybes, tokio sprendimo privalumus bei trūkumus?

2 PRIEDAS. PSICHOLOGAMS KELIAMI REIKALAVIMAI

Specializacija	Išsilavinimas	Patirtis	Mokymai	Kita	Priežiūra	Reglamentuojantys TA
Psichologas	Baigtos psichologijos bakalauro ir psichologijos magistro studijos universitete	-	-	-	-	Lietuvos psichologijos sąjunga
Mokyklos psichologas	Aukštasis išsilavinimas ir psichologo kvalifikacija (specialybė), ne žemesnis nei psichologijos magistro kvalifikacinis laipsnis ar jam prilyginama kvalifikacija (ne mažiau kaip 200 kreditų apimties nuosekliųjų universitetinių psichologijos krypties studijų)	Neprivaloma (vienas iš atestacijos kriterijų)	-	-	Atestacija (neprivaloma ²⁹)	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymas Nr. ISAK-1548 „Dėl mokyklos psichologo bendrųjų pareiginių nuostatų“ ; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. ISAK-101 „Dėl psichologų, teikiančių pagalbą mokiniui, atestacijos nuostatų patvirtinimo“
Medicinos psichologas	Baigta universitetinė psichologijos bakalauro studijų programa arba išlyginamosios psichologijos studijos ir sveikatos psichologijos ar klinikinės psichologijos magistro studijų programa; baigta vienpakopė penkerių metų universitetinė psichologijos studijų programa	-	-	-	Medicinos psichologo spaudo numeris. Nuo 2020 m. sausio 1 d. – Medicinos psichologijos praktikos licencija Medicinos psichologas verčiasi medicinos psichologo praktika LR tik asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, turinčioje galiojančią įstaigos asmens sveikatos priežiūros licenciją teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. gegužės 30 d. įsakymas Nr. V-627 „Dėl Lietuvos medicinos normos MN 162:2018 „medicinos psichologas“ patvirtinimo“ ; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. sausio 6 d. įsakymas Nr. V-1 „Dėl numerio sveikatos specialisto spaudui suteikimo ir panaikinimo taisyklių patvirtinimo“ ; Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 61 „Dėl asmens sveikatos priežiūros veiklos rūšių sąrašo patvirtinimo“
MK vyriausiasis specialistas (psichologas)	Aukštasis universitetinis išsilavinimas, socialinių mokslų studijų srities psichologijos krypties magistro kvalifikacinis	Ne mažesnė kaip 2 metų psichologo darbo su vaikais ir (arba) šeimomis patirtis	24 akademiniai mokymai MK	Srities teisės aktų išmanymas ir kiti specialieji reikalavimai	-	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. balandžio 23 d. įsakymas Nr. A1-176 „Dėl Kvalifikacinių reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į

²⁹ SPPC duomenimis, 2017 m. ugdymo įstaigose bei PPT/ŠPT dirbo 209 atestuoti psichologai.

	laipsnis ar jam prilygintas išsilavinimas		veiklos klausimais			Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašo patvirtinimo“; Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. A1-334 „Dėl mobiliųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašo patvirtinimo“
Psichologai, pasitelkiami pagal Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašą	Psichologijos studijų krypties bakalauro ir magistro kvalifikaciniai laipsniai arba lygiavertė aukštojo mokslo kvalifikacija; baigtos specialios teisės psichologijos studijos ir įgytas atitinkamas kvalifikacinis laipsnis (arba patirtis, arba įvadiniai mokymai)	Per paskutinius trejus metus iki pageidavimo įrašyti į sąrašą pateikimo dienos dalyvavimas ne mažiau kaip penkiose apklausose apklausiant asmenis baudžiamajame procese (arba mokymai, arba specialios studijos)	Įvadiniai mokymai (arba patirtis, arba specialios studijos)	Nebūti pripažintas kaltu už nusikalstamas veikas, dėl kurių nustatyti darbo apribojimai Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme	Apraše numatytos aplinkybės, dėl kurių psichologas išbraukiamas iš Sarašo	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. balandžio 9 d. nutarimas Nr. 338 „Dėl Psichologų, pageidaujančių padėti apklausti asmenis baudžiamajame procese, sąrašo administravimo ir apmokėjimo psichologams tvarkos aprašo patvirtinimo“
Vyriausiasis specialistas (psichologas) / teismo psichologas	Socialinių mokslų studijų srities psichologijos krypties aukštasis universitetinis išsilavinimas (bakalauro ir magistro arba universitetinių vientisųjų studijų magistro kvalifikacinis laipsnis arba LR švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka prilygintas aukštojo mokslo išsilavinimas, arba teisės aktų nustatyta tvarka pripažintas kaip lygiavertis užsienyje įgytas išsilavinimas)	Vienerių metų psichologo praktinės veiklos su vaikais stažas arba vienerių metų darbo stažas teisėsaugos ar teisėtvarkos institucijose	-	Srities teisės aktų išmanymas ir kiti specialieji reikalavimai	-	Pavyzdinis vyriausiojo specialisto (psichologo) pareigybės aprašymas patvirtintas Teisėjų tarybos 2011 m. lapkričio 25 d. nutarimu Nr. 13P-159-(7.1.2)

